

zatát, a gunynak önnön képét... a század testének tulajdon alakját és lenyomatát. Szép és nagy feladat, minden bizonnyal. Legkiválóbb a vigjátéki nemből. Ugye mily nehéz ma, amikor az első »vérbehatóbb« szóra rögtön megtorlást követelő, cenzurát sürgető, ideges viselkedés támad a »megsértett« nézők soraiban. A »gunynak önnön képét« ugyan ki mutathatja ma fel, anélkül, hogy egyetlen orvos, tanár, ügyvéd, iparos, kereskedő, kisgazda, esetleg újságíró, karikírózott színpadi figurájáért ne egész osztálya a kiesifoltján kívánná »elégíteltet«? A kor, amelyben szerencsések lehetünk élni, tulságosan érzékeny, esiklandós és bosszúálló. A kellemetlen igazságok felmutatása iránt mindenestre kevés megértéssel viselkedik. A hízelgést türi csak. A szereplőit elővillanító tükröt nem kedveli még a színpadon sem.

Szeged régi közegészségügyének története Csajkás Bódog kutatásai

(A Délmagyarország munkatársától) »A levéltár megsárgult poros aktái« — milyen hangulatok keltő kifejezés ez, többnyire azok ajakán, akik sosem jártak levéltárban és akiknek fogalmuk sincs a kutatás örömeiről-bánatáról. A dilettáns olvas valahol egy eltemetett adatot, azt exhumálni akarja, hozzáfűzi hát önmaga dicséretét, hogy milyen fárasztó kutatás árán jutott hozzá. Természetesen »megsárgult poros akták« címre változtatva a kávéházat, vagy jó öreg Reiznert, aki azonban többet tévedett, mint a közmondásbeli szent. Szerényebb igényűeknek azért mégis jó forrás-munka.

Az ember únja a folytonos cáfólast, bár nem volna szabad unnia, mert hajmérésztől, hogy milyen lelkiismeretlen csodabogarak születnek meg az ilyen könnyelműen vett munkával, amik aztán megint forrást jelentenek idővel valakinek. Tessék elképzelni, mi sül ki a végén!

Komoly kutatók aránylag nagyon kevesen járnak a szegedi levéltárban, amely olyan túlszűfolt, hogy rendes dolgozóasztal sem tud adni az érdeklődőknek. Megjelennek időnként rózsás arcú filozoftrínák is, adatokat kérnek a XVIII. századbéli csizmadia kulturmozgalmáról, vagy a diszsertáció benyújtása előtt napon beugranak körülnézni, hogy mire használtak fel száz, meg száz év előtt a halpikkelyeket? Aztán igen csodálkoznak gömbölyű szemük, hogy ezek az anyagok nem állanak készen a lemosásra.

Tessék, itt vannak a jegyzőkönyvek, el kell mindent olvasni, hát ha találunk valamit.

— De az nagy munka! — mondják és hozzá se fognak.

Persze hogy nagy munka. Egy-egy helyes adat megtalálása sokszor hetek fáradságába kerül, mindenek felett előtanulmányok révén tudnia kell az embernek, hogy mit keres, hogyan fogjon hozzá, beszél-e németül, (amihez fontos pozíciókban levők se könyvtárnak) s legalább a grammatikájára emlékszik-e a latin nyelvnek?

A legkövetkezőbb bűvár Tápay

MÁVAG—CSÉPLŐGÉPEK
MÁV GÉPGYAR
VEZÉRÜGYNÖKSÉGE
KERECLETI KÉPVISELETE
RUH VILMOS

10. Széki utcán, Szeged, Mikszáth Kálmán utca 9. (Páncsokaiac soron)

Holott... holott már Moliere megmondotta, ne vegyük magunkra az általános megrovást. A Nők iskolájának híralatában az okos Urania így figyelmezteti vendégeit: »Okuljunk a leckéből, anélkül, hogy elárulnánk: nekünk is szült. A színpadra vitt nevetéses alakokat sértődés nélkül nézheti mindenki. Hiszen köztükrök azok. Nem kell hát mutatni, hogy meglátuk benne magunkat. Az ember nagyon elárulja, hogy maga is olyan hübben leledzik, amelyért — ha azt korholják — megharagszik.« A hivatásos felháborodóknak ma sem ártana megszívlelniük Urania bölcs tanácsát.

Most pedig végezetül, még csak egyet. Egészen halkán és szerényen, mintegy házi használatra. Mondd meg az igazat s egyedül maradsz. Olyan egyedül, hogy lassanként senki sem lesz már körülötted, akinek — megmondhatnád.

Szabó László volt, aki évtizedeken keresztül járt a szegedi levéltárba. Legjobb ismerősei se tudták mindig, hogy itt van a poros akták birodalmában. Lesz még alkalmunk bővebben szólni róla, ugyanakkor a többi rendszeres kutatóról, — ezen a helyen egy hozzá hasonló buzgalmú fiatal orvosról emlékezzünk meg. Csajkás Bódognak hívják, azelőtt Szegeden élt a tudományának, most Kolozsvárott lakik. Csendes, szerény ember, működéséről nem szeret beszélni. — azt azonban nem tilthatja le, amit e sorok írója a maga szemével látott. Négy év előtt, azzal jött hozzám, hogy

a szegedi járványok

dolgaiban szeretne kutakodni. Sok eddig még sehol sem közölt adatot talált a ferencesek, a minoriták, a piaristák historia domusaiában, nemkülönben a szegedi g. k. szerb egyház feljegyzései között, bizonyára lesz anyag a levéltárban is. Nem kért dik-tándót, de el akart olvasni mindent attól kezdve, ahogy megvannak. Latinul tud, németül tud.

Nagyon tetszett a vállalkozás, hiszen nálunk az orvostörténelem kutatása még gyermekcipőben jár, de Győry Tibor és Magyary-Kossa Gyula nyomdokain haladva értékes ifjú nemzedék munkája a fiatal tudományt s ha az orvostörténelmi kutatás és oktatás tekintetében messze el is maradtunk a nyugati művelt nemzetektől, az talán elsősorban szegénységünkkel magyarázható. Tény azonban, hogy egészségügyi kultúra tekintetében az elmúlt századok alatt se voltunk alárendelt sorban.

Csajkás Bódog aztán nekilátott a munkának és négy egész esztendő alatt nemcsak a járványokkal végzett, hanem megírta

Szeged orvosi, seborvosi, háza, gyógyszerári és régi kór-házi viszonyait is.

Ennek a munkának az a különlegessége, hogy sorban a második mű, amely egy magyar város egészségügyét tárgyalja. Az első dr. Vámosy István írta Pozsonyról, maga a város adta ki Budapesté sincs meg.

A négy év alatt úgy összehalmozdultunk Csajkással, hogy szinte kebelbe li társunknak tekintettük. Ha talált egy-egy érdekes adatot, lelkesedve jött megmutatni.

Reizner adata hibás az első szegedi gyógyszerterről!

Csakugyan az Beer Antal lehe-tett ugyan az első katonai (tábori) gyógyszerter tulajdonosa, 1725-ben működhetett is, de az első polgári (városi) gyógyszerter csak 1768-ban

MAGYAR BANK ÉS KERESKEDELMi RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

(Ez előt: Angol-Magyar Bank Rt.)

Szeged, I. Horthy M.-n. 12. Szegedi fiókja Színházzal szemben.

Alaptőke és tartalék kb. 24 millió pengő.

FOGLALKOZIK A BANKUZLET MINDEN ÁGAVAL.

Jelzálog, áru és értékpapír kölcsönök. Takarékbetétek előnyös gyümölcsötletése. Fiókok és affiliált intézetek az ország minden jelentékeny pia-án

a nagy pestisjárvány idején, nyílt meg. Ez az első gyógyszerter körülbelül a mai régi Wagner-ház helyén állott. Sikertől Csajkásnak megállapítani

A XVIII. SZÁZADBELI ISPOTÁLY

helyét is, amely Alsóvárosban állott, a mai Kisfaludy-utca és Mátyás király-ter találkozási szögletében. A hozzávaló telket Dékány Péter adta. Nem közönséges gazda, hanem nagy tekintélyű tanácsag is. Feleségével, Temesváry Mariával, az alsóvárosi templom kisebb sírboltjainak egyikében, a Szent József és a Szent Antal oltára között, pihennek. Mély kegyeletet érdemel az emlékü.

Halott anyán császármetszést 1785-ben végeztek Szegeden. Lehetséges, sőt valószínű, hogy Magyarországon volt előbb is hasonló műtét, hiszen az 1452-ben kibocsátott regensburgi bábarendelet köteletségévé tette ezt a szülésznőknek, azonban az erre vonatkozó legkorábbi írásos hazai adatot a szegedi levéltár őrizi.

HIRES SZEGEDI ORVOSOK

Reizner figyeimét elkerülte a város orvosai közül egynek, Fährndrich Zsigmondnak személye. Amikor Szeged XVIII. századbéli orvosainak nevét felsorolta, Fährndrich kihagyta. Így aztán hibásan került be Szeged város XVIII. századbéli orvosainak névsora Reizner hiányos felsorolása következtében Magyary-Kossa Gyula munkájába (Magyar orvos emlékek, IV. köt. Budapest 1940.) Ez a Fährndrich pápai származású magyar nemesi ifjú volt, 1735 december 23-án avatták orvosdoktorrá a páduai egyetemen. Beadványa a tanács-hoz szomorú képet fest Szeged közegészségügyi viszonyairól. Elpanaszolja, hogy a város borbélysebszei tudatlanok és lelkiismeretlenek, állandóan részegeskednek, a sebész-céhnek kiadott tilalom ellenére eret vágnak özvegyasszonyokon és leányokon, akik ezt magzatelhatási célból végeztetik magukon. Elmondja azt is, hogy a vénasszonyok mellett a patikus is kuruzslással foglalkozik, éppen úgy, mint a hárér.

Eddig sehol sincs adat arra, hogy a borbélysebszek a városban igen elterjedt szokás szerint pusztán nyereségvágyból felvágják az újszülöttek nyelvét. Szegeden ez olyan gyakori volt, hogy Schraud Ferenc városi orvos panaszt is tett miatta a tanácsnál. (A nyelvelfelvágások nyoma

jól tapasztalható ma is, főleg a piacon!)

Kevesen tudják, hogy a városnak a XVIII. század folyamán több országos nevű orvosa volt: Ausfeldt Kristófot 1713-ban az uralkodó III. Károly Bécsbe rendelte a nagy pestisjárvány idején és sok eredménytelen kísérlet után neki sikerült a császári fővárost megszabadítani a félelemes ragály pusztításától. Szegedi orvos volt a brassói születésű Szelei Károly, aki a második magyar nyelvű bábakönyvvel ajándékozta meg hazáját. Ő fordította magyarra a bécsi Johann Raphael Steidele szülészprofesszornak szülészetitankönyvét (Magyar bábamesterség 1777.) Szegedi orvos volt Schraud Ferenc is, a későbbi országos főorvos (prothomedicus) és egyetemi tanár a pesti egyetemen, ő írta különben az első magyar törvényszéki orvostani tankönyvet. Szegeden írta első tudományos értekezését (1791) a hideglelésről.

A négy esztendő együttműködés meleg kontaktusba hozott Csajkás Bódoggal. Volt idő, hogy semmi sem érdekelt annyira, mint a régi orvostudomány s nem kisebb az örömem, mint az övé, amikor kétszáz éves recepteket talált, azt mondhatnám, hogy »felfüstölve«. Tudniillik fertőtlenítve lettek a pestises időkben. Micsoda időkről beszél az a korom!

Csak a nyilvánosság elé nem akart lépni Csajkás. Ugy közölte nemrégiben a Délmagyarország nagy feltűnést keltő tanulmányát Dugonics András betegségeről, hogy nem is tudott róla.

— Majd, majd. Itt is hiányzik egy adat, ott is, tökéleteset akarok nyújtani, — volt a védekezése.

Bocsássa hát meg az újságírónak ezt az indiszkrétciót, amikor tudom, hogy kész a munka. A »Majd, majd...«-ot használhatják a közélet akármelyik terén, csak nem a mi világunkban, ahol szinte megelőzni szeretnők az eseményeket.

Sajnálom, hogy nincs több helyem, pedig annyi mindent tudnék még elárulni erről a szenzációt jelentő könyvről, amely a komoly, elmélyedő, lelkiismeretes munka dicsérete. Így más alkalomra hagyom a tudnivalókat

POZSONYI IGNÁC RÖL

Szeged egyik érdemes, különös egyéniségű, kórházalapító polgáráról. Nem az volt, akinek a sablonos ismertetések mondják, egészen más volt. Beillenek korunkba, annyira komplikált lélek, az emberi tulajdonságok hosszú skáláját hordozva magában.

(szv.)

Országos Fatermelő és Sylvánia Fakereskedelmi R.-t.

Szeged, Alsótiszapart 15.

Telefon: 10—24.

TERMELESEK:

Fenyő, épületfa és deszka. Fagyapot és gyümölcs-csomagoló gyapot. Ecetforgács.